

РЕЦЕНЗІЯ

завідувача кафедри земельного кадастру
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
доктора економічних наук, професора **МЕДИНСЬКОЇ Наталії Василівни**
на дисертаційне дослідження **БУЦЕНКА Ростислава Анатолійовича**
на тему: **«Еколого-економічне регулювання відтворення
основного капіталу лісогосподарських виробництв»**,
подане на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність обраної теми. В умовах поглиблення інституційних трансформацій, зокрема корпоратизації мережі державних лісових господарств, відокремлення контрольно-інспекційної та господарської функцій системи управління лісовими ресурсами, остаточного вибору євроінтеграційного вектору соціально-економічного розвитку України, а також бюджетно-фіскальної децентралізації детермінується необхідність формування такої моделі еколого-економічного регулювання відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв, яка поєднуватиме фундаментальні засади вітчизняної архітектури лісогосподарування та кращі іноземні практики розширеного відтворення і господарського освоєння лісоресурсного потенціалу, зокрема монетизації екосистемних послуг лісів. З огляду на це, виникає потреба в розробленні інституційного підґрунтя та теоретико-методичних підходів до удосконалення системи регуляторного еколого-економічного впливу на процеси інвестування модернізації парку виробничого обладнання, капітального будівництва об'єктів лісогосподарського призначення, капітального ремонту та реконструкції лісогосподарських і лісоохоронних об'єктів, будівництва лісових автомобільних доріг, що вирішальною мірою вплинуло на вибір теми, мети, об'єкту, предмету та завдань дисертації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У дисертаційному дослідженні з нових позицій розглянуто фундаментальні передумови та прикладний інструментарій становлення сучасної моделі еколого-економічного регулювання відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв, яка передбачає симбіоз методів економічного та екологічного впливу на поведінку постійних лісокористувачів в частині модернізації та реконструкції основних лісогосподарських засобів і закладає відповідні стимули для комплексного переозброєння основного капіталу лісового господарства. Здобувач використав широкий спектр загальних та спеціальних методів економічних досліджень, що дало можливість виявити сутнісно-змістовні характеристики системи еколого-економічного регулювання відтворювальних пропорцій та оновлення основного капіталу у різноманітних сферах матеріального

виробництва. У дисертації здобувачем проаналізовано різноманітні авторські підходи щодо вибору пріоритетів та джерел фінансово-інвестиційного забезпечення оновлення, будівництва, модернізації, реконструкції та технічного переоснащення основного капіталу лісогосподарських виробництв.

Високий рівень достовірності та обґрунтованості результатів дисертації підтверджується опрацюванням наявних теоретичних підходів та поглибленим аналізом основних тенденцій фінансування капітальних видатків по лісовому та мисливському господарству у державному лісовому секторі України. Використавши загальні методи економічних досліджень, здобувач виявив ключові детермінанти трансформації вітчизняної моделі еколого-економічного регулювання відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв, якими виступають: євроінтеграція, децентралізація, цифровізація, корпоратизація та воєнні, повоєнні і безпекові виклики. Використання системного методу дало змогу ідентифікувати методи екологічного та економічного впливу на процеси відтворення основного капіталу лісового господарства в умовах корпоратизації державного лісового сектору України.

У дисертації здобувачем встановлено, що ключовою інституційною передумовою становлення сучасної системи еколого-економічного регулювання відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв виступає розроблення моделі економічного розвитку лісового господарства, яка базується на традиційній для України інституційній архітектоніці лісогосподарювання. Основні висновки та рекомендації, отримані здобувачем на основі написання дисертації є обґрунтованими та достовірними, що повною мірою відповідають меті за завданням дослідження й містять елементи наукової новизни, яка є певним внеском в теорію та методологію еколого-економічного регулювання відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв.

Метою дисертації є обґрунтування теоретичних положень, удосконалення методичних підходів та розроблення практичних рекомендацій щодо формування ефективного механізму еколого-економічного регулювання відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв з урахуванням екологічних, економічних і соціальних чинників сталого розвитку.

Структура дослідження дала змогу всебічно розкрити теоретичні та прикладні аспекти еколого-економічного регулювання відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв і виконати поставлені завдання щодо обґрунтування напрямів підвищення ефективності відтворювальних процесів із забезпеченням екологічної збалансованості, економічної результативності та сталого розвитку лісового господарства. Запропонована автором концепція базується на критичному аналізі існуючих наукових підходів і враховує економічні, екологічні, інвестиційні, інституційні та ресурсні чинники

відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв, що свідчить про належний рівень наукової підготовки здобувача.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел і додатків.

Висновки дисертації є логічними, аргументованими та повністю відповідають меті й завданням дослідження. Вони містять вагомі наукові положення та практичні рекомендації щодо вдосконалення еколого-економічного регулювання відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв, формування ефективного механізму його фінансового, інвестиційного та інституційного забезпечення, що сприятиме підвищенню економічної ефективності функціонування лісогосподарських підприємств, збереженню екологічної рівноваги та досягненню цілей сталого розвитку лісового господарства.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Дисертація здобувача є логічно упорядкованим та завершеним науковим дослідженням, що дало можливість сформулювати авторські підходи стосовно трансформації моделі еколого-економічного регулювання відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв з урахуванням викликів корпоратизації, євроінтеграції та цифрової трансформації. Ознайомлення з отриманими у дисертації результатами дає підстави стверджувати, що теоретичні та прикладні положення, які виносяться на захист, відзначаються науковою новизною і збагачують теорію та методологію економіки лісогосподарювання. Завдяки системному застосуванню різноманітних методів наукового пізнання здобувачу вдалося вирішити важливе для економіки лісогосподарювання науково-прикладне завдання – удосконалити модель еколого-економічного регулювання відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв у державному лісовому секторі України. Підтвердженням прикладної спрямованості отриманих у дисертації результатів виступає наявність довідок про впровадження окремих положень в управлінську діяльність суб'єкта лісогосподарського підприємництва та науково-дослідну діяльність академічної установи.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Результати дисертації оприлюднено у 13 наукових працях, з яких 7 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, стаття у науковому виданні іншої держави, 5 тез наукових доповідей.

Наукові статті та тези виступів на конференціях повною мірою відображають основні положення дисертації, зокрема критичне переосмислення наявного доробку вітчизняних та іноземних вчених щодо диверсифікації джерел інвестиційного забезпечення відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв, результати аналізу та узагальнюючої оцінки використання та відтворення основних лісогосподарських і лісоохоронних засобів

у державному лісовому секторі України, практичні рекомендації щодо диверсифікації джерел інвестування процесів модернізації та реконструкції основного капіталу лісогосподарських виробництв.

У цілому дисертація містить широкий набір теоретичних, методологічних та прикладних результатів, які стосуються: розроблення моделі еколого-економічного регулювання відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв, яка базується на традиційній для України інституційній архітектоніці лісогосподарювання та виступає інституційним підґрунтям для вибору сценарію модернізації системи управління лісовим господарством; авторської дефініції поняття «еколого-економічне регулювання відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв», яка розглядає еколого-економічне регулювання відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв як комплекс методів, інструментів та важелів впливу на суб'єкти лісогосподарської діяльності щодо оновлення, модернізації та реконструкції техніко-технологічної та виробничо-господарської, а також розширеного відтворення, охорони та захисту природно-ресурсної складових основного капіталу лісового господарства; застосування прикладного інструментарію проведення узагальнюючої оцінки ефективності фінансування капітальних видатків у лісове та мисливське господарство у державному лісовому секторі (ДП «Ліси України»), що передбачає використання прийомів регресійного моделювання і дає змогу ідентифікувати ключові предиктори, які вирішальною мірою впливають на величину капітальних інвестицій у лісове та мисливське господарство; формування інноваційного концепту стратегічного цілепокладання в інвестиційній діяльності у державному лісовому секторі (ДП «Ліси України»), який передбачає реалізацію трьох етапів трансформації моделі інвестиційної діяльності у лісовому господарстві України.

На основі ґрунтовного вивчення наявних теоретичних підходів та ретельного аналізу базових тенденцій використання та відтворення основного капіталу лісогосподарських виробництв здобувачу вдалося розробити порядок удосконалення моделі еколого-економічного регулювання відтворення основних лісогосподарських та лісоохоронних засобів у державному лісовому секторі України. Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави констатувати наступне: за структурою та змістом дисертація відповідає вимогам, які ставляться Міністерством освіти і науки України до даної категорії кваліфікаційних робіт. У тексті дисертації повною мірою відображено основні положення, зміст, результати і висновки дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація є завершеною та самостійно виконаною науковою працею, характеризується високим рівнем обґрунтованості та достовірності висновків і рекомендацій, які виносяться здобувачем на публічний захист. Використання думок, результатів і текстів інших вчених мають

посилання на відповідні джерела. У дисертації відсутні прояви привласнення чужих ідей, результатів або словосполучень без оформлення належного цитування. Виходячи з цього, у дисертації здобувача відсутні прояви порушення вимог академічної доброчесності.

Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертації щодо її змісту та оформлення:

1. На с. 29 дисертації здобувач стверджує, що «незважаючи на номінально невисоку питому вагу у структурі ВВП країни, лісове господарство виступає важливою структуроутворюючою ланкою у господарських комплексах багатолісних регіонів». Водночас у тексті дисертації не розкриваються ключові характеристики структуроутворюючої ролі лісового господарства у територіальному комплексоутворенні багатолісних регіонів.

2. Певною мірою поверхневим слід вважати позицію здобувача щодо того, що «в умовах нової глобальної природоохоронної архітекτονіки та численних екологічних викликів корисні властивості лісів наряду з лісовою сировиною виступають вагомим чинником підвищення рівня капіталізації лісогосподарського виробництва в цілому» (с. 64). Варто було б більш концентровано ув'язати специфіку господарського освоєння корисних властивостей лісів та лісової сировини з перспективами зростання рівня капіталізації лісогосподарських виробництв.

3. У табл. 2.1 (с. 84) здобувач приводить динаміку окремих статей капітальних видатків по лісовому і мисливському господарству у державному лісовому секторі України в 2013–2024 роках, зокрема динаміку капітальних видатків у будівництво лісогосподарських доріг. Але у тексті дисертації здобувач обмежився констатацією лише кількісних характеристик розширення мережі будівництва лісогосподарських доріг, залишивши поза увагою якісну сторону дорожнього будівництва як важливого елемента модернізації лісогосподарської інфраструктури.

4. На рис. 3.2 (с. 159) приведено схему модернізації існуючої моделі економічного розвитку лісового господарства в умовах воєнного часу та з урахуванням викликів повоєнного відновлення. Складовою такої модернізації виступає інституційна модернізація, яка, у свою чергу, охоплює інститут комерціалізації екосистемних послуг лісів. Водночас, здобувач у змісті дисертації не розкрив сутність інституту комерціалізації екосистемних послуг лісів.

Водночас, висловлені зауваження істотно не впливають на результати дисертації, які є обґрунтованими та достовірними, і носять переважно дискусійний характер.

Загальні висновки. Дисертація здобувача відзначається завершеним та самостійним характером, характеризується новизною отриманих теоретичних та прикладних результатів. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації повною мірою висвітлено в опублікованих наукових працях. У дисертації відсутні порушення норм академічної

доброчесності. Дисертація на тему: «Еколого-економічне регулювання відтворення основного капіталу лісгосподарських виробництв» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Буценко Ростислав Анатолійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

**Рецензент завідувач кафедри земельного кадастру Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор економічних наук, професор
Наталія МЕДИНСЬКА**